

'Cfo is straks vaker RC dan RA'

Volgens Nyenrode-hoogleraar Jan Bots komt er snel een einde aan de vanzelfsprekendheid van RA's in controllerfuncties.

"De RA's hebben het goed gedaan, maar de registercontroller lijkt me voor financiële topfuncties beter geëquipeerd."

PETER VAN RIETSCHOTEN

De registercontroller (RC) heeft een grote toekomst. Dat is althans de mening van Jan Bots, sinds september 2004 hoogleraar control-ling aan de Business Universiteit Nyenrode. Preken voor eigen parochie? Enkele feiten lijken Bots sowieso gelijk te geven. Er zijn in Nederland nu circa 2.200 RC's, en er komen er elk jaar ruim tweehonderd bij (waarvan een kleine veertig van Nyenrode). Momenteel kan aan zeven universiteiten de opleiding tot RC worden gevolgd en er is een beroepsvereniging (VRC) met een gedragscode (zie kader).

Brede middenpositie

Ook uit de opvattingen van Jan Bots over 'zijn' vak spreekt duidelijk optimisme. Zo sluit hij niet uit dat over een jaar of tien voor AEX-genoteerde ondernemingen een nieuwe cfo RC meer vanzelfsprekend zal zijn dan RA. "In het verleden was de RA-opleiding de enige financieel-administratieve opleiding op niveau. Met als gevolg dat veel RA's terecht kwamen in financiële topfuncties. Wat dat betreft zou je zelfs kunnen zeggen dat de RA jarenlang over de grenzen heen van het eigenlijke vakgebied heeft gewerkt. Waar opleiding en praktijk niet volledig op elkaar aansloten, is dat doorgaans opgevangen door de uitstekende kwaliteit van de RA's. Maar nu is het scala aan financiële opleidingen op niveau veel breder en inhoudelijk veel gedifferentieerder. Dat overziende

concludeer ik dat de RC-opleiding en ook het beroep van controller een brede middenpositie heeft ingenomen en dat de RA-opleiding en het accountantsberoep meer dan voorheen te beschouwen zijn als specialisme. Vandaar dat ik niet uitsluit dat cfo's in toenemende mate gerecrueteerd zullen worden uit de gelederen van de RC's. Omdat zij daarvoor meer geëquipeerd zullen zijn dan de RA."

Over de schutting

Wetenschapper die hij is, geeft Bots voor die uitspraak een nadere onderbouwing. De accountantsopleiding is er volgens hem - kort gezegd - op gericht van buitenaf en retrospectief naar de cijfers te kunnen kijken. De RC is er om prospectief van binnenuit beleid te maken,

Curriculum vitae Jan Bots

Studeerde in Delft technische bedrijfskunde (specialisatie: industriële organisatie); promoveerde in 1991 (Wageningen). Na zijn afstuderen werkte hij zes jaar bij Fokker op de EDP-afdeling en vervolgens negen jaar bij de vakgroep Industriële Bedrijfskunde van de Landbouwuniversiteit Wageningen. Vanaf 1990: diverse functies aan Business Universiteit Nyenrode. Bots is naast hoogleraar en programmadirecteur, ook bestuurder van de stichting NIVRA-Nyenrode.

'De RA-opleiding en het accountantsberoep zijn meer dan voorheen te beschouwen als specialisme.'

waarbij hij meer dan de RA direct bij de operations is betrokken en ook meer over de schutting zal kijken naar nieuwe ontwikkelingen. "Daar komt nog bij", aldus Bots, "dat het vak van registercontroller de afgelopen jaren is verschoven, opgewaardeerd zo u wilt, van vooral administratief gericht naar *business partnering*. Zeg maar het bijdragen aan de kwaliteit van de besturingssystemen van de onderneming. Het vak is daardoor minder puur financieel geworden. De RC bedient zich steeds meer van niet-financiële indicatoren, zoals bijvoorbeeld klanttevredenheid."

PE is noodzaak

De opmars naar de genoemde 'brede middenpositie' is ook terug te vinden in het vakkenpakket voor de RC-opleiding. De hoofdvakken zijn: financiering, management accounting & control, bestuurlijke informatievoorziening, externe verslaggeving & rapportering en bij NIVRA-Nyenrode ook strategie. Vakken die voortdurend in beweging zijn en veranderen. Verplichte permanente educatie is derhalve op zijn plaats?

Bots: "Zeker. Ontwikkelingen komen eerder, gaan sneller, zijn breder en ingrijpender dan vroeger. En zo zal het voorlopig nog wel blijven doorgaan. De wereld wordt internationaler, het is gewoon een *must* om op de hoogte te blijven. Ik wijs in deze doorgaans ook met

Vereniging van Register Controllers

De VRC richt zich op het bevorderen van een goede beroepsuitoefening van postdoctoraal gevormde controllers. Daartoe wil zij kennisoverdracht stimuleren, zowel ten dienste van de aangesloten leden, als van de toeleverende opleidingen. De vereniging heeft circa 2.200 leden en vormt samen met de FINAD-sectie van het NIVRA (circa 4.700 RA's die niet in het accountantsberoep werkzaam zijn, binnen NIVRA de grootste sub-groep) het Controllers Instituut.

‘Het vak van register-controller is verschoven van vooral administratief gericht naar business partnering.’

nadruk op de claim die aan reclame-uitingen van financiële dienstverleners wordt toegevoegd: Successen in het verleden zijn geen garantie voor de toekomst.”

Sanctie

“Je kunt niet na het halen van je titel de boeken sluiten en denken dat je er dus bent en zult blijven. Permanente educatie is een noodzaak.” Bots is derhalve content met het besluit dat ook voor de registercontroller de permanente educatie een verplichting gaat worden. Over de praktische invulling zou volgens hem nog wel wat overleg kunnen plaatsvinden. Bijvoorbeeld over het feit dat de RA in drie jaar 120 studiepunten moet behalen en de RC gedurende drie jaar veertig per jaar. “Waarom dat verschil er is, dat begrijp ik niet.” Ook over de consequenties indien niet aan de permanente-educatieverplichting wordt voldaan is nog overleg nodig. Bots: “Permanente educatie is alleen zinvol als er uiteindelijk een sanctie verbonden is aan het niet voldoen aan de verplichting, anders kan je het net zo goed achterwege laten. Ik denk aan het parkeren van een titel en eventueel zelfs het ontnemen van die titel.”

Vooraf kiezen

Bots draagt als hoogleraar mede via de begeleiding van promotieonderzoek bij aan de verdere ontwikkeling van opleiding en beroep.

‘Permanente educatie is alleen zinvol als er een sanctie is verbonden aan het niet voldoen aan de verplichting.’

FOTO: SIMONE VAN ES

Een centraal thema van onderzoek op het terrein van management accounting & control is performance management. Hoe bijvoorbeeld werken meting en sturing van prestaties? Welke systemen zijn er, wat leveren evaluaties daarvan op, welke is de beste, wat is de lering die valt te trekken?

NIVRA-Nyenrode-opleidingen controller

- Managerial Controlling: post-hbo door vijf hbo's, onder toezicht van NIVRA-Nyenrode, duurt 1,5 jaar, levert MC-titel op of versnelde instroom in de NIVRA-Nyenrode-opleiding tot Master of Science in Controlling
- Master of Science in Controlling: duurt 1,5 à 2,5 jaar, levert MSc-titel op
- PostMaster Controllers program: duurt 2 à 2,5 jaar, levert EMFC- of RC-titel op

Permanente educatie vindt nu nog plaats op basis van vrijwilligheid, maar zal vanaf 2007 verplicht zijn. Alle RC-opleidingen, waaronder die van NIVRA-Nyenrode, zijn vorig jaar op verzoek van de VRC en de opleidingen zelf, door de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie gevisiteerd conform de normen van het EMFC-programma (executive master of finance and control) en hebben daarmee een internationaal herkenbare titel verkregen.

Daarnaast wil Bots bijdragen aan grensgebieden en samenhang tussen organisatiekunde en controlling, en die tussen zijn vak en bestuurlijke informatieverzorging.

En als het enigszins kan wil hij ook graag, reeds vóór de voordeur, tegen de aanstaande studenten iets zeggen over de studiekeuze. “Een student doet er goed aan vóór de aanvang van zijn studie te weten of hij zelf wil besturen en de onderneming wil beïnvloeden - dan moet hij voor de RC-richting gaan - of er de voorkeur aan geeft de objectieve beschouwer te worden met kritisch commentaar van buitenaf - dan is de RA-opleiding een verstandige keuze.”

Van RA naar RC

En voor degenen die ergens halverwege denken ‘had ik maar voor die andere richting gekozen?’ Bots: “Een RA die RC wil worden, moet er toch wel rekening mee houden dat hij nog een halve controllersopleiding heeft te volgen. Maar het zou zinvol zijn om te kijken in hoeverre zo'n overstap te realiseren zou zijn met een verzwaarde vorm van permanente educatie. Het lijkt me niet onmogelijk om in een jaar of vijf met bijvoorbeeld tien dagen college per jaar de RC-titel te behalen. Mede gezien het feit dat steeds meer RA's buiten het openbaar beroep terechtkomen, en dan ook steeds vaker als controller, lijkt me zo'n opleidingsmogelijkheid zinvol.” ■